

Na osnovu UN Konvencije o pravima djeteta, Zakona o srednjem obrazovanju Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:23/10), Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, Zakona o srednjem obrazovanju Kantona Sarajevo, Državne strategije za borbu protiv nasilja nad djecom 2007-2010. BiH, Strategija protiv maloljetničkog prijestupništva u Bosni i Hercegovini, Rezolucije o sprječavanju maloljetničke delinkvencije i postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima, Pravila Srednjoškolskog centra Hadžići Školski odbor na sjednici održanoj 22.04.2015.godine, jednoglasno donosi:

PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJU NASILJA U ŠKOLI

Obaveza iz člana 19. Konvencije o pravima djeteta glasi „Države potpisnice će poduzeti sve odgovarajuće zakonske, upravne, društvene i obrazovne mjere kako bi se dijete zaštitilo od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, ozljede ili zlostavljanja, zanemarivanja ili nemarnog postupka, zloupotrebe ili izrabljivanja, uključujući seksualno zlostavljanje dok je na brizi roditelja, zakonskih staratelja ili bilo koje druge osobe koja brine o djetetu.“

Član 1.

Protokolom o postupanju u slučaju nasilja u školi (u daljnjem tekstu: Protokol) se reguliraju prava, obaveze i odgovornosti kao i načini postupanja direktora škole, stručnih saradnika, nastavnika/profesora, razrednika, učenika, roditelja i ostalih zaposlenika škole u situacijama povećanog rizika i nasilja u školi, s ciljem zaštite učenika i svih zaposlenika.

Član 2.

Ovim Protokolom utvrđuju se postupci za uspostavljanje reakcije cijele škole kako bi se djelovalo na sprječavanju, identificiranju, prijavljivanju i istraživanju svih slučajeva nasilja u obrazovnom sistemu u vrijeme održavanja obrazovno-odgojnog procesa u zgradi škole i njezinoj neposrednoj blizini; u vrijeme održavanja rekreativne nastave, ekskurzija, izleta i sličnih aktivnosti koje organizira škola.

Član 3.

O načinima i koracima postupanja svih učesnika/ica u procesu odgoja i obrazovanja u situacijama nasilja, potrebno je upoznati nastavnike/ice na Nastavničkom vijeću, učenike/ice na časovima odjeljske zajednice, roditelje/staratelje obavijestiti o ovome na prvom roditeljskom sastanku svake školske godine (po potrebi i češće) i ostale uposlenike/ice škole.

Protokol treba biti postavljen na vidnom i svima dostupnom mjestu u školi, te na web stranici škole.

Član 4.

Terminološko korištenje muškog ili ženskog roda u ovom Protokolu podrazumijeva uključivanje oba roda.

1. OPĆEPRIHVACENA DEFINICIJA NASILJA

Član 5.

Nasiljem među djecom i mladima smatra se svako namjerno fizičko i psihičko nasilno ponašanje usmjereno prema djeci i mladima od strane njihovih vršnjaka učinjeno s ciljem povrjeđivanja, a koje se ovisno o mjestu izvršenja, može razlikovati po obliku, težini, intenzitetu i vremenskom trajanju i koje uključuje ponavljanje istog obrasca i odražava neravnotežan odnos snaga (jači protiv slabijih ili skupina protiv pojedinca) i koje za posljedicu ima ugrožavanje zdravlja, razvoja i dostojanstva ličnosti žrtve.

Nasiljem se smatra neprimjereno, neetičko i nemoralno ponašanje prema djeci i mladima, kao i svi oblici zapuštanja i zlostavljanja kojima se (ne)svjesno i nasilno sprječava njihov zdrav razvoj i optimalno funkcioniranje.

Zapuštenim djetetom se smatra svako dijete koje ima manje od osamnaest godina i o kojemu se roditelji ili bilo koja druga odgovorna osoba ne brinu, uključujući brigu o odgoju i obrazovanju, njezi, prehrani, poticanju i ohrabrivanju, društvenoj prilagođenosti i emocionalnim potrebama, toleranciji ili bilo kojoj drugoj odgovornosti o dobrobiti djeteta.

Zlostavljanjem djece i mladih smatraju se svi agresivni i najčešće namjerni grubo postupci prema njima.

Nasiljem među djecom i mladima smatra se:

1. namjerno prouzročeni fizički napad u bilo kojem obliku, primjerice udaranje, guranje, gađanje, šamaranje, čupanje, zaključavanje, napad različitim predmetima, pljuvanje i slično, bez obzira je li kod napadnutog djeteta nastupila tjelesna povreda;
2. psihičko i emocionalno nasilje prouzročeno (ponavljanim) ili trajnim negativnim postupcima od strane jednog djeteta ili više djece. Negativni postupci su: ogovaranje, nazivanje pogrđnim imenima, ismijavanje, zastrašivanje, izrugivanje, namjerno zanemarivanje i isključivanje iz skupine kojoj pripada ili isključivanje i zabranjivanje sudjelovanja u različitim aktivnostima s ciljem nanošenja patnje ili boli, širenje glasina s ciljem izolacije djeteta od ostalih učenika, oduzimanje stvari ili novca, uništavanje ili oštećivanje djetetovih stvari, ponižavanje, naređivanje ili zahtijevanje poslušnosti ili na drugi način dovođenje djeteta u podređeni položaj, kao i sva druga ponašanja počinjena od djeteta ili mlađe osobe kojima se drugom djetetu namjerno nanosi fizička i duševna bol ili sramota;
3. ekonomsko nasilje koje uključuje krađu i iznuđivanje novca;
4. kulturološko nasilje koje podrazumijeva vrijeđanje na nacionalnoj, religijskoj i rasnoj osnovi,
5. seksualno nasilje podrazumijeva svaki vid verbalnog, gestovnog ili fizičkog kontakta sa seksualnim sadržajem, s ciljem uznemiravanja i namjernog nanošenja fizičke ili duševne boli i sramote djetetu ili mladima. Ono predstavlja najgoru vrstu demonstracije moći;
6. nasilje putem zloupotrebe informacijskih tehnologija se odnosi na vrijeđanje, uznemiravanje, slanje prijetećih i uvredljivih poruka, lažno predstavljanje, poticanje na mržnju i nasilje, navođenje žrtve da iznosi osobne podatke, otkrivanje obiteljskih prilika, snimanje i nedozvoljeno objavljivanje sadržaja na društvenim mrežama. Ono što ga razlikuje od drugih vrsta nasilja je činjenica da djeca mogu biti izložena i tamo gdje su do sada bili potpuno sigurni i da ono može trajati 24 sata svakog dana u sedmici i da nepoznati počinitelj kod djeteta stvara dodatni strah i nesigurnost.

Nasilje podrazumijeva šest definirajućih faktora:

1. namjera da se drugom nanese šteta ili ozljeda;

2. intenzitet i trajanje (ponavljanje nasilničkog ponašanja);
3. moć nasilnika (nesrazmjer s obzirom na dob, snagu, brojčanu nadmoć);
4. ranjivost i nemoć žrtve;
5. manjak potpore,
6. posljedice.

U svim slučajevima nasilja među djecom i nad djecom od strane odraslih, koji su definirani navedenim faktorima, škola je dužna postupati u skladu s Protokolom.

2. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILJA MEĐU DJECOM

Član 6.

U slučaju nasilja među djecom svi zaposlenici škole su dužni:

- 1) odmah prekinuti nasilno ponašanje učenika i odvojiti učenike;
- 2) pružiti pomoć i potporu učeniku koji je doživio nasilje;
- 3) obavijestiti o događaju razrednika, pedagoga i direktora škole.

U slučaju prijave nasilja ili dojave o nasilju među djecom imenovane stručne osobe za koordiniranje aktivnosti vezanih uz problematiku nasilja, stručni saradnici i direktor škole dužni su:

- 1) odmah poduzeti mjere da se zaustavi i prekine aktualno nasilno postupanje prema djetetu, a u slučaju potrebe zatražiti pomoć i drugih zaposlenika škole ili po potrebi pozvati policiju;
- 2) ukoliko je dijete povrijeđeno u mjeri koja zahtijeva liječničku intervenciju ili pregled pozvati službu zdravstvene pomoći ili osigurati pratnju djeteta do iste i sačekati liječničku preporuku o daljnjem postupanju i dolazak djetetovih roditelja/staratelja;
- 3) obaviti razgovor s djetetom koje je počinilo nasilje i tokom razgovora posebno obratiti pozornost iznosi li dijete neke okolnosti koje bi ukazivale da je žrtva zanemarivanja ili zlostavljanja u obitelji ili izvan nje, te u tom slučaju odmah obavijestiti centar za socijalni rad, a po potrebi ili sumnji na počinjenje kasnenih djela obavijestiti policiju;
- 4) obaviti razgovor s djecom i odraslim osobama koje imaju spoznaju o učinjenom nasilju i utvrditi sve okolnosti vezane uz oblik, intenzitet, težinu i vremensko trajanje nasilja;
- 5) o poduzetim aktivnostima, razgovorima, izjavama te svojim opažanjima načiniti službene zabilješke, kao i voditi odgovarajuće evidencije zaštićenih podataka, koje će se na zahtjev dostaviti drugim nadležnim tijelima, te o događaju obavijestiti Nastavničko vijeće škole.

3. NIVOI NASILJA I ODGOJNO-DISCIPLINSKE INTERVENCIJE

Član 7.

Razvrstavanje nasilja na nivoe ima za cilj osiguranje ujednačenog postupanja (interveniranja) u situacijama nasilja kada su akteri učenici (učenik - učenik, učenik - zaposleni).

Isti oblici nasilja mogu se pojaviti na više nivoa, ali se razlikuju u intenzitetu, stepenu rizika, učestalosti, posljedicama i učesnicima.

Član 8.

Oblici nasilja prvog nivoa i odgojni rad.

Oblici nasilja prvog nivoa:

-oblici fizičkog nasilja su: guranje, štipanje, grebanje, gađanje, čupanje, ujedanje, saplitanje, šutiranje, prljanje, uništavanje stvari,

-oblici psihičkog nasilja su: omalovažavanje, ogovaranje, vrijeđanje, ruganje, nazivanje pogrdnim imenima, psovanje, etiketiranje, imitiranje,

-oblici socijalnog nasilja su: dobacivanje, podsmijavanje, isključivanje iz grupe ili zajedničkih aktivnosti, favoriziranje na osnovu različitosti, širenje glasina,

-oblici seksualnog nasilja su: neumjesno dobacivanje sa seksualnom porukom, psovanje, lascivni komentari, širenje priča, etiketiranje, seksualno nedvosmislena gestikulacija,

-oblici nasilja zloupotrebom informacijskih tehnologija i drugih komunikacijskih programa su: uznemiravajuće pozivanje, slanje uznemiravajućih SMS, MMS poruka i nedolično komuniciranje putem društvenih mreža.

Odgojni postupci: Razrednik samostalno poduzima aktivnosti u suradnji s roditeljima, u smislu pojačanog odgojnog rada s učenicom, skupinom učenika i /ili odjeljenskom zajednicom, evidentira i prati ponašanje i sl.

Iznimno, ako se nasilno ponašanje ponavlja, ako odgojni rad ne daje rezultate, ako su posljedice teže, ako je u pitanju nasilje od skupine prema pojedincu ili ako isti učenik trpi ponovljeno nasilje, ustanova intervenira aktivnostima predviđenim na drugoj, odnosno trećoj razini.

Član 9.

Oblici nasilja drugog nivoa i odgojni rad

Oblici nasilja drugog nivoa:

-oblici fizičkog nasilja su: šamaranje, udaranje, gaženje, cijepanje odjeće, zatvaranje, pljuvanje, otimanje i uništavanje imovine, izmicanje stolice, čupanje za uši i kosu,

-oblici psihičkog nasilja su: ucjenjivanje, prijetnje, nepravедno kažnjavanje, zabrana komuniciranja, isključivanje, manipuliranje emocijama,

-oblici socijalnog nasilja su: spletkarenje, uskraćivanje pažnje od grupe (ignoriranje), neuključivanje, neprihvatanje, manipuliranje ponašanjem, iskorištavanje,

-oblici seksualnog nasilja su: seksualno dodirivanje, pokazivanje pornografskog materijala, pokazivanje intimnih dijelova tijela, svlačenje,

-oblici nasilja zloupotrebom informacijskih tehnologija su: neprimjereno oglašavanje, snimanje i slanje video zapisa, zloupotreba blogova, foruma i četovanja, snimanje pojedinaca kamerom protiv njihove volje, snimanje (kamerom) nasilnih scena, distribuiranje snimaka i slika.

Odgojni postupci: Aktivnosti poduzima razrednik, u saradnji sa stručnim saradnikom (pedagog, psiholog, socijalni radnik) i direktorom, uz obavezno sudjelovanje roditelja, u smislu pojačanog odgojnog rada i uključivanje učenika u dodatne programe. Škole koje

nemaju psihologa i socijalnog radnika u školi uspostavlja suradnju s ovim stručnjacima iz drugih institucija, Centra za socijalni rad, škola, nevladinih udruženja. Samo u slučajevima seksualnog nasilja škola je dužna prijaviti policiji, i nadležnom Centru za socijalni rad.

Član 10.

Oblici nasilja trećeg nivoa i odgojni rad

Oblici nasilja trećeg nivoa:

-oblici fizičkog nasilja su: tuča, davljenje, bacanje, prouzrokovanje opekotina i drugih povreda, uskraćivanje hrane i sna, izlaganje niskim temperaturama, napad oružjem,

-oblici psihičkog nasilja su: zastrašivanje, ucjenjivanje uz ozbiljnu prijetnju, iznuđivanje novca ili stvari, ograničavanje kretanja, navođenje na korišćenje narkotičkih sredstava i psihoaktivnih supstanci, uključivanje u destruktivne grupe i organizacije,

-oblici socijalnog nasilja su: prijetnje, izolacija, maltretiranje pojedinca ili grupe od druge grupe, organiziranje zatvorenih grupa (klanova) koje ima za posljedicu povređivanje drugih,

-oblici seksualnog nasilja su: zavođenje od punoljetnih osoba; podvođenje; zloupotreba položaja; navođenje, iznuđivanje i prinuda na seksualni čin; silovanje; incest,

-oblici nasilja zloupotrebom informacijskih tehnologija su: snimanje nasilnih scena, distribuiranje snimaka i slika sa nedozvoljenim sadržajem, dječija pornografija.

Odgojni postupci: Aktivnost poduzima direktor sa stručnim timom (pedagog, psiholog, socijalni radnik), uz obvezno angažiranje roditelja i nadležnih tijela, udruga i službi (Centar za socijalni rad, zdravstvena služba, policija i druge organizacije i službe). Škola je dužna ozbiljnije oblike zlostavljanja učenika prijaviti policiji, nadležnom Centru za socijalni rad i ministarstvu za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo. Na ovoj razini je obavezan odgojni rad koji je po intenzitetu primjeren potrebama učenika, kao i pokretanje odgojno-disciplinskog postupka i izricanje mjera u skladu sa zakonom. Ako je za rad s učenikom angažirana i druga ustanova ili služba, škola ostvaruje saradnju s njom i međusobno usklađuju aktivnosti.

4. ULOGE I ODGOVORNOSTI ZAPOSLENIKA I UČENIKA U SITUACIJAMA NASILJA

Član 11.

Dužnost svih zaposlenika škole:

1. odmah prekinuti nasilno ponašanje i odvojiti učenike, na način da stanu između sudionika u sukobu, spriječe međusobni kontakt očima. Od ostalih učenika zatražiti da se razidu, koristeći pri tom miran, ali odlučan ton;
2. pružiti pomoć povrijeđenom učeniku;
3. obavijestiti razrednika o događaju, potom obavijestiti i stručnog suradnika škole (pedagoga) ili direktora.

Član 12.

Posebne dužnosti u sprječavanju i rješavanju situacija s nasiljem proizlaze iz prava i obaveza koja određuje opis poslova određenog radnog mjesta.

DIREKTOR ŠKOLE

1. Odgovoran je za poštivanje zakonitosti u radu ustanove;
2. Informira zaposlene o pravilnicima, podzakonskim aktima (Pravila škole, Pravila o kućnom redu, Protokol o ljudskim pravima, Protokol i drugim aktima škole);
3. Sklapa protokole s drugim institucijama;
4. Obavještava druge institucije ako je potrebno;
5. Obavezno sudjeluje u proceduri kada je u pitanju nasilje nad učenicom od strane zaposlenih u školi i osoba izvan škole;
6. Prati učinke poduzetih mjera.

RAZREDNIK

1. Zadužen je za vlastito upoznavanje i upoznavanje učenika i roditelja s odredbama Pravila škole, Pravila o kućnom redu, Protokolom i drugim aktima škole,
2. Upoznaje učenike i roditelje s pravilima prihvatljivog ponašanja u školi i izrađuje pravila na nivou odjeljenja s učenicima,
3. Prati društvenu klimu na nivou odjeljenja i ujedno prepoznaje postojanje mogućeg nasilja ili zlostavljanog ili zanemarenog učenika,
4. Vodi propisanu evidenciju o učenicima sa svim relevantnim podacima,
5. U situaciji događanja nasilja postupa u skladu s nivoom rizika i po propisanim koracima,
6. Razjašnjava okolnosti i analizira činjenice nastale situacije (razgovara sa žrtvom, nasilnikom i posmatračima),
7. Procjenjuje nivo rizika,
8. Informira i razgovara s roditeljima i održava saradnju s njima,
9. Poduzima dodatne mjere, ukoliko situacija nalaže upućuje slučaj pedagogu, psihologu,
10. Surađuje sa stručnom službom škole,
11. Vodi zapisnik o slučajevima nasilja,
12. Prati učinke poduzetih mjera.

DEŽURNI NASTAVNIK

1. Zadužen je za vlastito upoznavanje s odredbama Pravila škole, Pravila o kućnom redu, Protokolom i drugim aktima škole,
2. Dežura prema utvrđenom rasporedu,
3. Prati ponašanje učenika za vrijeme odmora, pri dolasku i izlasku iz škole,
4. Uočava situacije nasilja i reagira odmah,
5. Evidentira situaciju nasilja u knjigu dežurstva.

NASTAVNICI

1. Zaduženi su za vlastito upoznavanje s odredbama Pravila škole, Pravila o kućnom redu i Protokolom i drugim aktima škole,
2. Prate i uočavaju situacije nasilja,
3. Prijavljuje situaciju nasilja u skladu s Protokolom i procijenjenom razinom rizika,
4. Prepoznaju slučaj zlostavljanja i zanemarivanja djeteta i poduzimaju korake u skladu s tim,

5. Informiraju razrednika,
6. Konsultuju se s kolegama, stručnom službom, direktorom,
7. Reagiraju odmah u situaciji nasilja.

STRUČNI TIM (PEDAGOG I/ILI PSIHOLOG, SOCIJALNI RADNIK)

1. Sarađuje sa svim akterima u školi,
2. Sarađuje sa roditeljima i učenicima i na taj način ostvaruje uvid u porodične i socijalne prilike,
3. Vodi propisanu evidenciju o učenicima,
4. Poduzima mjere prevencije,
5. Uočava i prijavljuje situacije nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja djeteta,
6. Procjenjuje nivo rizika i predlaže zaštitne mjere,
7. Prati učinke poduzetih mjera,
8. Pruža pomoć i potporu akterima nasilne situacije (žrtvi i nasilniku),
9. Razgovora sa žrtvom,
10. Razgovora sa nasilnikom,
11. Informiše roditelje o situaciji nasilja,
12. Evidentira slučaj i vodi dokumentaciju o tome,
13. Oraganizira obuku za zaštitu učenika od nasilja i obuku mirnog rješavanja sukoba,
14. Sarađuje sa drugim institucijama,
15. Provodi istraživanja i piše izvještaje o ovoj temi.

UČENICI

1. S odredbama Pravila škole, Pravilima o kućnom redu i Protokolom i drugim aktima škole razrednik upoznaje odjeljensku zajednicu,
2. Uočavaju slučajeve nasilnog ponašanja i prijavljuju razredniku, dežurnom nastavniku ili stručnom saradniku (pedagogu),
3. Sudjeluju u mjerama prevencije i zaštite.

SEKRETAR

1. Zadužen je za upoznavanje kolektiva sa svim relevantnim dokumentima i pomaže u njihovom tumačenju,
2. Upoznaje Vijeće roditelja, Vijeće učenika i Školski odbor s pravilnicima i podzakonskim aktima o sigurnosti učenika,
3. Zajedno s direktorom uspostavlja i održava suradnju s lokalnim institucijama.

POMOĆNO I TEHNIČKO OSOBLJE

1. dežura prema rasporedu,
2. uočava nasilje i u kriznim situacijama odmah intervenira,
3. informira dežurnog nastavnika.

ŠKOLSKI ODBOR

1. Usvaja školski plan aktivnosti o prevenciji nasilja kao dio Godišnjeg programa rada škole,

2. Usvaja godišnji izvještaj direktora škole o provođenju školskog plana aktivnosti,
3. Prati provođenje odgojno-disciplinskih mjera pokrenutih u slučaju nasilja nastavnika prema učeniku, i slučaju nasilja učenika prema nastavniku.

5.POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILNOG SUKOBNA MEĐU UČENICIMA

Član 15.

Redoslijed postupanja u slučaju nasilnog sukoba među učenicima

U slučaju nasilnog sukoba među učenicima, nastavnici, razrednici, stručni suradnici škole i direktor su dužni:

1. odmah poduzeti sve mjere da se zaustavi i prekine aktualno nasilje među učenicima. U slučaju potrebe zatražiti pomoć drugih zaposlenika škole. Po potrebi direktor škole ili druga ovlaštena osoba mogu pozvati i predstavnike policije,
2. ukoliko je učenik povrijeđen u mjeri koja zahtijeva liječničku intervenciju, pregled, ili se prema okolnostima slučaja može razumno pretpostaviti ili posumnjati da su takva intervencija ili pregled potrebni, odmah pozvati službu hitne liječničke pomoći ili na najbrži mogući način, koji ne šteti učenikovu zdravlju, otpratiti ili osigurati pratnju učeniku, te sačekati liječnikovu preporuku o daljnjem postupanju i dolazak učenikovih roditelja ili zakonskih zastupnika,
3. nakon prekida nasilja razrednici su dužni odmah obaviti razgovor sa učenicima, učesnicima u sukobu, a u slučaju da je postojala liječnička intervencija, uz dogovor s liječnikom, čim to bude moguće. Ovi razgovori s učenicima se uvijek obavljaju u prisustvu nekog od stručnih saradnika škole, a na način da se postupa posebno pažljivo, poštujući učenikovo dostojanstvo,
4. nakon prekida nasilja među učenicima, razrednik je dužan obavijestiti roditelje učenika ili zakonske zastupnike, te ih upoznati sa činjenicama i okolnostima u čiju su tačnost potpuno sigurni (govoriti o konkretnom ponašanju tokom događanja) i izvijestiti ih o aktivnostima koje će se poduzeti. Roditelji se pozivaju telefonom ili pismenim putem,
5. obaviti razgovor s drugim učenicima/svjedocima ili odraslim osobama koje imaju spoznaju o učinjenom nasilju te utvrditi sve okolnosti vezane uz oblik, intenzitet, težinu i vremensko trajanje nasilja, ako se nasilje dešava unutar razrednog odjeljenja razrednik je, uz prisustvo pedagoga, zadužen za razgovore sa učesnicima u sukobu i svjedocima, ako u nasilju učestvuju učenici više odjeljenja, razrednici razgovaraju sa učenicima iz svog odjeljenja, a razgovore sa svjedocima obavlja pedagog.
6. tražiti od učesnika u sukobu da popune odgovarajući obrazac o događaju,
7. tražiti od svjedoka da popune odgovarajući obrazac o događaju,
8. što hitnije obaviti savjetodavni razgovor s učenikom/učenicima koji su započeli nasilje, ukazati im na štetnost i neprihvatljivost takvog ponašanja, te ih savjetovati i poticati na promjenu ponašanja,
9. tokom razgovora posebno obratiti pažnju iznosi li učenik neke okolnosti koje bi ukazivale da je i sam žrtva zanemarivanja ili zlostavljanja u svojoj obitelji ili izvan nje, (U

tom slučaju će se odmah obavijestiti centar za socijalni rad, a po potrebi ili sumnji na počinjenje kažnjive radnje obavijestiti policiju.),

10. o poduzetim aktivnostima, razgovorima, izjavama, te svojim opažanjima sačiniti službene zabilješke, te o događaju izvijestiti Nastavničko vijeće škole,

11. ako učenik ponavlja učešće u vršnjačkom nasilju treba biti uključen u program savjetodavnog rada i pedagoške i/ili defektološke pomoći u školi ili izvan škole u dogovoru sa roditeljima/starateljima.

Član 16.

Proces pomirenja

Učesnicima u sukobu se može ponuditi pomirenje, za koje mora postojati saglasnost svih strana u sukobu. Proces pomirenja vodi stručni saradnik, ili u izuzetnim slučajevima, nastavnik obučen za ovu vrstu odgojnog djelovanja.

Član 17.

Odgojno-disciplinski postupak

U skladu sa Pravilima i Protokolom može se pokrenuti odgojno-disciplinski postupak i učesniku ili učesnicima u nasilju izreći odgojno-disciplinske mjere.

Član 18.

U slučaju da postoji sumnja da je dijete žrtva zlostavljanja ili zanemarivanja od strane odrasle osobe koja nije zaposlena u školi, direktor škole podnosi prijavu nadležnoj instituciji:

- zdravstvenoj ustanovi (ukoliko je djetetu neophodna zdravstvena zaštita),
- Centru za socijalni rad.

Prijava sadrži podatke o djetetu i razloge upućivanja. Prije podnošenja prijave potrebno je obavijestiti roditelje, osim ako postoji procjena da će time biti ugrožena sigurnost djeteta.

Član 19.

Svaki zaposlenik u školi dužan je direktoru prijaviti nasilje od strane zaposlenih u školi prema djetetu. U slučaju da uprava škole ima saznanje da je zaposlenik izvršio nasilje ili prijetnju prema učeniku škole, u roku od 48 sati potrebno je uraditi sljedeće:

1. razgovarati sa zaposlenikom, te ga upozoriti na neprihvatljivost takvog ponašanja,
2. voditi službenu zabilješku o razgovoru, koja će se arhivirati u dosije tog zaposlenika,
3. pismeno obavijestiti roditelje/staratelje učenika o poduzetim mjerama,
4. na osnovu procjene prema zaposleniku poduzeti odgovarajuće mjere u skladu s Pravilnikom.,
5. uputiti zaposlenika na stručni izvanškolski tretman (psiholog, psihijatar i sl.) ,

6. po potrebi obavijestiti policiju .

7. ako je riječ o prijetnjama nasiljem ili o nasilju u školi, zbog čega je škola uključila i policiju, o takvim situacijama je potrebno pismenom zabilješkom obavijestiti Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo. Ukoliko je zbog slučaja nasilja od strane nastavnika prema djetetu, na osnovu procjene stručnih saradnika škole, pokrenut postupak, direktor škole dužan je nastavnika udaljiti sa rada do okončanja postupka. Ako direktor ne udalji nastavnika, odluku o udaljenju dužan je donijeti Školski odbor. Direktor škole je odgovoran za poštivanje zakonitosti rada škole i poduzimanje mjera u skladu s važećim zakonima.

6. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU SAZNANJA ILI SUMNJE O NASILJU U PORODICI

Član 20.

Pedagoško-psihološka služba, u saradnji s razrednikom ostvaruje uvid u porodične i socijalne prilike učenika. Kada se uoče promjene u ponašanju i učenju učenika i u slučaju konstatacije da ne postoji dovoljna briga i nadzor u porodici, škola je dužna obratiti se Centru za socijalni rad s ciljem poduzimanja mjera radi pružanja pomoći učeniku. **Niko od zaposlenih u školi nije ovlašten provoditi istragu ili dokazivanje zlostavljanja i zanemarivanja u porodici jer su to zadaci u nadležnosti drugih ustanova.** Zadaci škole u slučaju postojanja sumnje iscrpljuju se podnošenjem prijave. Škola je dužna sarađivati s nadležnim Centrom za socijalni rad i djelovati s ciljem dobrobiti učenika.

Član 21.

Redoslijed postupanja u slučaju saznanja ili sumnje na nasilje u porodici

U slučaju nasilja u porodici direktor i stručni suradnici su dužni:

1. obaviti razgovor s učenikom, ako je dostupan i tokom razgovora upoznati učenika s daljnjim postupanjem,
2. pozvati učenikove roditelje odmah na razgovor i upoznati ih o saznanjima i informacijama koje zaposlenici škole posjeduju; ako je dijete zlostavljao jedan roditelj, upoznati s time drugog roditelja,
3. upozoriti roditelje na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja i informirati ih o obavezi škole da slučaj prijavi nadležnom Centru za socijalni rad, policiji, te Ured ombudsmena za ljudska prava,
4. ako su roditelji spremni za saradnju, uključiti ih u savjetovanje unutar škole ili im preporučiti odgovarajuće ustanove,
5. ako je učenik zlostavljan od oba roditelja ili postoji sumnja na takvo zlostavljanje, odmah obavijestiti o tome Centar za socijalni rad i postupati dalje u dogovoru sa Centrom za socijalni rad,
6. ako roditelji odbijaju saradnju, o tome informirati Centar za socijalni rad,

7. ako je učeniku potrebna pomoć ili pregled liječnika, roditelj ide s učenikom liječniku (ako je dostupan i ako ne postoji sumnja da je on zlostavljač) i(/ili) predstavnik centra za socijalni rad, izuzetno, ako je zdravstvena intervencija hitna, učenika liječniku vodi razrednik ili stručni saradnik,

8. tokom razgovora s učenikom stručni suradnik mora voditi službenu zabilješku koju uz direktora potpisuje i stručni saradnik koji je obavio razgovor i razrednik ili druga povjerljiva osoba,

9. škola je dužna saradivati s nadležnim Centrom za socijalni rad i djelovati usklađeno u cilju dobrobiti učenika.

7. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILJA UČENIKA PREMA ZAPOSLENIKU ŠKOLE

Član 22.

U slučaju da je zaposlenik škole doživio nasilje ili prijetnju nasiljem od učenika škole, zaposlenik o tome treba obavijestiti direktora ili stručne saradnike, koji će:

1. razgovarati s učenikom u prisutnosti razrednika i voditi službenu zabilješku o razgovoru,
2. odmah obavijestiti roditelje/staratelje učenika, te ih upozoriti na neprihvatljivost takvog ponašanja,
3. prema učeniku poduzeti odgovarajuće odgojno-disciplinske mjere koje će donijeti Nastavničko vijeće u skladu s Pravilnikom škole,
4. uključiti učenika u stručni tretman u školi ili u dogovoru s roditeljima/strateljima u ustanovi izvan škole,
5. po potrebi obavijestiti policiju.

8. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILJA PREMA UČENICIMA OD STRANE ODRASLE OSOBE U ŠKOLI (PROFESORA, RODITELJA, DRUGIH ZAPOSLENIKA ŠKOLE, NEPOZNATIH OSOBA)

Član 23.

Obaveze zaposlenika škole u slučaju nasilja prema učenicima od odrasle osobe u školi

U slučaju da učenik doživljava nasilje od odrasle osobe u školi (zaposlenika škole, svog roditelja, roditelja drugog učenika, nepoznate osobe) zaposlenik škole je obvezan:

1. odmah pokušati prekinuti nasilno postupanje prema učeniku,
2. ako u tome ne uspije, odmah pozvati direktora, stručnog saradnika škole ili drugog zaposlenika škole, kako bi pokušali prekinuti nasilno postupanje prema učeniku,
3. u što kraćem roku direktor obavještava policiju o događaju.

Član 24.

Redosljed postupanja u slučaju saznanja ili sumnje na nasilje od odrasle osobe u školi.

U slučaju da postoji sumnja ili je učenik doživio nasilje od odrasle osobe u školi redosljed postupanja je slijedeći:

1. stručni saradnik je dužan obaviti razgovor s učenicom odmah po saznanju o događaju sa ciljem informiranja o činjenicama, normaliziranja osjećaja učenika i sprečavanja dugoročnih posljedica traume, te tokom razgovora voditi službenu zabilješku koju uz direktora potpisuje i stručni saradnik koji je obavio razgovor i razrednik ili druga povjerljiva osoba,
2. kada stručni saradnik obavi razgovor s učenicom, direktor, stručni saradnik, razrednik trebaju o događaju odmah obavijestiti roditelje djeteta (ili drugog roditelja ako se jedan od roditelja nasilno ponašao u školi prema vlastitom djetetu) i pozvati ih da učenika odvedu kući, te ih informirati o eventualnoj potrebi uključivanja djeteta i roditelja u savjetovanje i stručnu pomoć u školi ili van škole,
3. u slučaju da je učenik ozlijeđen ili postoji sumnja da bi mogao biti ozlijeđen, treba ga odvesti na liječnički pregled, pri čemu s njim u pratnji ide roditelj (ako je dostupan) ili predstavnik škole ili Centra za socijalni rad,
4. direktor škole je dužan upozoriti osobu koja se ponašala nasilno na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja, informirati je o obavezi škole da slučaj prijavi policiji;
5. direktor o događaju obavještava policiju.

Član 25.

Pomoć svjedocima nasilja

U slučaju da bilo kojem nasilnom sukobu (učenik-učenik, učenik-zaposlenik, zaposlenik-učenik ili zaposlenik-zaposlenik) u prostoru škole svjedoče drugi učenici, a koji odbijaju svjedočiti zbog straha da će ugroziti vlastitu sigurnost, škola je dužna osigurati anonimnost i zaštitu svjedoka. U slučaju da bilo kojem nasilnom sukobu u prostoru škole svjedoče drugi učenici, a nasilno ponašanje je neuobičajeno rijetkog oblika i intenziviteta, te može rezultirati traumatiziranjem svjedoka, direktor i/ili stručni suradnik su dužni osigurati stručnu pomoć učenicima koji su promatrali događaje nasilja. Dužni su savjetovati se s nadležnom i stručnom osobom koja ima iskustva u radu s traumatiziranim osobama o potrebi i načinu pružanja stručne pomoći svjedocima nasilja.

9. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILNOG PONAŠANJA ODRASLE OSOBE NAD ODRASLOM OSOBOM U ŠKOLI

Član 26.

U slučaju nasilnog ponašanja odrasle osobe (roditelja/staratelja učenika, nepoznate osobe, zaposlenika škole) prema drugoj odrasloj osobi u školi, te u slučaju da postoje informacije da odrasla osoba u prostor škole unosi oružje ili druge predmete koji mogu ugroziti sigurnost osoba i imovine u školi, zaposlenik škole koji ima tu informaciju ili je nazočan mora:

1. odmah pokušati prekinuti nasilno ponašanje,
2. ako odrasla osoba u prostor škole unosi oružje ili druge predmete koji mogu ugroziti sigurnost osoba i imovine, upozoriti je na neprihvatljivost takvog ponašanja i zatražiti od nje da odmah napusti prostor škole,

3. ako u tome ne uspije, odmah obavijestiti direktora, stručnog suradnika ili drugog zaposlenika škole kako bi oni pokušali prekinuti nasilno ponašanje,
4. direktor o događaju obavještava policiju.

10. MJERE PREVENCIJE

Član 27.

Radi sprječavanja svih vrsta nasilja nad djecom, škola je dužna primjenjivati mjere čiji su ciljevi:

1. Podizanje i njegovanje klime prihvaćanja, tolerancije i uvažavanja različitosti;
2. Uključivanje svih interesnih skupina (djeca, zaposleni u školi, roditelji, lokalna zajednica) u donošenje i razvijanje programa i plana prevencije;
3. Podizanje razine svijesti za prepoznavanje nasilja;
4. Definiranje postupaka za zaštitu od nasilja i reagiranja u situacijama nasilja;
5. Informiranje svih interesnih skupina o postupcima zaštite;
6. Promicanje nadležnosti svih interesnih skupina za uočavanje i rješavanje problema nasilja.

Član 28.

Škola je obavezna tokom školske godine putem stručne službe i direktora organizirati radionice za učenike i seminare za roditelje i nastavnike na temu nasilje, postupci kod nasilnog ponašanja i mjere sprječavanja nasilja u školi i izvan škole.

Član 29.

Škola je dužna svake godine u cilju mjera prevencije izraditi školski akcijski plan kao sastavni dio Godišnjeg programa rada škole, a na osnovu analize učestalosti slučajeva nasilja, zastupljenosti različitog oblika nasilja, broja ozljeda, sigurnosti školskog objekta i dvorišta i slično.

11. EVIDENCIJA ŠKOLE O SITUACIJAMA NASILJA

Član 30.

Zaposleni u školi (razrednici, stručna služba, direktor) u obavezi su voditi evidenciju i pisati izvještaje o pojavama nasilja.

U cilju vođenja dokumentacije o pojavama nasilja koriste se dva obrasca:

- Obrazac za opis događaja i
- Školski izvještaj o nasilju

Dokumentacija o pojavama nasilja čuva se na sigurnom mjestu u stručnoj službi škole, kako bi se osigurala povjerljivost podataka. Podaci u obrascima i izvještaju moraju biti zaštićeni od zloupotrebe bilo koje vrste.

Član 31.

Za primjenu ovog Protokola odgovoran je direktor škole. Obveza direktora je najmanje dva puta godišnje podnijeti izvještaj Nastavničkom vijeću i Školskom odboru o evidentiranim situacijama nasilja u školi, poduzetim mjerama i njihovim učincima.

12.JAVNOST PROTOKOLA

Član 32.

Protokol se ističe na vidnom mjestu u Školi.

Protokol se objavljuje na internet stranici Škole.

Protokol treba poznavati svaki uposlenik i učenik Škole.

13.ZAVRŠNE I PRELAZNE ODREDBE

Član 33.

Protokol stupa na snagu danom donošenja.

Djelovodni broj: 06-49-1-1159/2015

Hadžići, 22.04.2015.godine

PREDSJEDNIK ŠKOLSKOG ODBORA

Armin Hargić, dipl.krim.